

SMAA MEDDELELSER

HARRY JACOBSEN, DIGTEREN OG FANTASTEN,
1945 (GYLDENDALS FORLAG)

I denne nylig udkomne Bog har Literaturforskeren Harry Jacobsen udførligt omhandlet de dramatisk-groteske Omstændigheder, der knytter sig til STRINDBERGS Ophold paa Landstedet „Skovlyst“ i Holte, og som har givet Stof til Digterens Novelle „Tschandala“. Sammen med sin første Hustru SIRI VON ESSEN og Børn havde Strindberg tilbragt Vinteren 1887-88 i Taarbæk, hvor man anbefalede ham „Skovlyst“ som et billigt og behageligt Opholdssted for den tilstundende Sommer. Gaarden ejedes paa den Tid af en aldrende Frøken, den sidste af en gammel Adelsslægt, og som blandt Omegnens Folk endog gjaldt for at være Grevinde. Den Familie, LOUISE VON FRANCKENAU tilhørte, og hvis Stamrække nedenfor meddeles, har Krav paa Interesse i personhistorisk og racebiologisk Henseende. Oprindeligt hjemmehørende i Thüringen fra den for sin prægtige Domkirke berømte, venlige By Naumburg a. d. Saale, har den efter sin Indvandring til Danmark i Christian V.s Tid, skøndt faatallig, gennem to Aarhundreder fostret en Række ansete Mænd i Lægestanden, Embedsetaten og i Diplomatiets. Stamfaderen GEORG FRANCK, ophøjet 1692 i Rigsadelsstanden, var Professor i Medicinen ved Universitetet i Heidelberg, Livlæge hos Kurfyrste Johan Georg III af Sachsen og udmærket med Titel af Pfalzgreve, kom 1695 til Danmark, hvor han fungerede som Livlæge for to danske Konger. Han havde to Sønner, GEORG FRIEDRICH, Professor i Medicinen ved Københavns Universitet, og GERHARD ERNST, Chargé d'affaires i Wien, der efterlod en stor hymnologisk Samling, nu i det kgl. Bibliotek, samt ikke mere bevarede Kollektanea til dansk Adelshistorie, og er Udgiver af en bibliografisk Haandbog i den spanske historiske Literatur. Af Georg Friedrichs Sønner var én Præst, én ansat ved Legationen i Wien, og en tredje Toldinspektør i København, Fader til Lægen og Digteren RASMUS FRANCKENAU, der 1801 udgav den første danske Haandbog om den offentlige Sundhedspleje, tillige ogsaa behændig Oversætter af tyske Digte og særlig Selskabsviser, der endnu ikke er helt forglemte, saasom „Fryd dig ved Livet“ (efter Ustéri), og „Vipper springe“ (efter Hölty) og „Lille Grethe“ (Forleden Morgen), Viser, han har sunget for sin eneste Søn NIELS CHRISTIAN VON FRANCKENAU, død 1879, den sidste mandlige Bærer af Navnet og Ejer af „Skovlyst“. Hans Hustru, en Datter af Oberst BILDSØE,

skildres som en myndig, selvbevidst Dame. Familien Franckenau, særlig MARIE AMALIE BROAGER, Rasmus Franckenaus Søster, omtales i Johannes Fibigers Erindringer, meddelt i Personalhist. Tidsskrift 8. III, 129-95.

Ved Moderens Død i 1884 arvede Datteren, LOUISE ANNINE FRANCKINE (født 1848) den fædrene Gaard.

En Omtale af „Digter og Fantast“ indenfor dette Tidsskrifts Rammer motiveres ved de dybtsøgende kritiske, personhistoriske Studier, der bortset fra andre Fortrin, udmærker denne Bog.

Interessen samler sig i første Række om den gamle Frøken, der, som det ofte er Tilfældet med en Raceslægts sidste Skud, var særpræget, egensindig og hildet i bisarre Ideer, men med et vist vemodigt Skønhedspræg over sin Fremtoning. Hun maatte, som en Samtidig har set hende, i sin første Ungdom, kaldes smuk, med et enestaaende pragtfuldt Haar, havde en klar Forstand, en livlig, elskværdig Fremtræden og et varmt, følende Hjerte, der fandt sin Glæde i at glæde andre, baade Mennesker og Dyr. Musikhistorikeren WILL. BEHREND har illuderende skildret den da fyrretyveaarige Kvinde. Hun havde et blond, lokket Haar og en rank Holdning. Bortset fra det forstyrrende Indtryk, hendes hele Fremtræden gjorde, var der noget fornemt over hendes Skikkelse – og ret ungdommelig, som hun syntes at være, ogsaa noget vist rørende. Han saa hende gaa henad Kongevejen i en sid himmelblaa Kjole med et lille hvidt Lam i sine Arme. Straks maatte han tænke paa et Madonnabillede. Man forstod, at hun ved et ensomt Liv var bleven egenartet i Væsen og Vaner. Livet var gaaet hende forbi. Sin Kærlighed ofrede hun Dyrene.

Den ret forfaldne Gaard blev styret af en Mand ved Navn LUDVIG HANSEN, der var en uægte Søn af Frøkenens Fader og saaledes hendes Halvbroder. Den Modtagelse, Familien Strindberg fik paa Skovlyst, var unægtelig forbløffende. Gæsterne førtes ind i Gaardens store Sal, hvor Hansen uopfordret gav Tryllekunster til bedste. Derefter fulgte magnetiske Strygninger, hvorved en femtenaarig Pige langsomt blev bragt til at stivne, alt imedens Frøken Franckenau ledsagede Seancen ved at dreje paa en skrattende Lirekasse. Strindberg maatte tro, at han stod overfor en Zigeunertrup eller var havnet paa et Galehus, og blev saa overvældet, at han straks vilde fortrække, men lod sig dog overtale til at blive. Forholdet mellem ham og hans Værtsfolk var i Førstningen uden Mislyd. Strindberg og Hansen fandt hinanden ved smaa Drikkegilder og drak endog dus. Freden varede dog ikke længe, afbrudt af forskellige Omstændigheder, der kædedes sammen. Stridens Genstand var først en Paafugl, der forsvandt fra Skovlyst, endvidere, at Strindberg beskyldtes for at have forført Hansens purunge Søster, fremdeles Hansens natlige Forsvinden fra Gaarden, og endelig, at der i Taarbæk huserede en af Politiet eftersøgt Indbrudstyv. I Strindbergs ellevilde Fantasi blev den uskyldige Forvalter en og samme Person med Tyven. Han foranledigede, at Rettens Haandhæver i Nordre Birk i Birkedommer Krans' Lignelse, lod Hansen arrestere. Digteren blev tilsagt at møde i Sagen, men flygtede, greben

af panisk Skræk, til København og derfra til Berlin. Retsforfølgelsen blev standset paa Grund af manglende Bevisligheder.

Strindberg tog en litterær Hævn over „Skovlyst“s skikkelige Beboere i den „kriminal-psykologiske“ Novelle „Tschandala“, udkommet i „Svenska öden och äfventyr“, paa Dansk 1889 i Peter Nansens Oversættelse. Handlingen er henlagt til Skaane i det 17. Aarhundrede, men følger meget nærgaaende de virkelige Begivenheder og henter det stedlige Kolorit fra „Skovlyst“. Hansen er i en let gennemskuelig Maskering skildret i Taterens Person som en tarvelig, lavpandet Person.

I sin Harme over „Tschandala“s Fremkomst forfattede Ludvig Hansen to Stridsskrifter, det ene rettet mod Strindberg, det andet mod Birkedommeren, og beregnet til Udgivelse under ét. Hans Tilbud om at sælge Manuskriptet til Politiet for 500 Kroner fulgtes af Tiltale for Pengeafpresning, der dog frafaldtes, motiveret ved, „at han ikke kunde anses for normal i mental Henseende,“ og Sagen blev hermed stillet i Bero. De københavnske Blade, og særlig Smædepressen, havde fra første Færd af holdt sine Læsere i Aande ved idelige Indlæg om denne burleske Episode, ligesom denne sidenefter har sat ikke faa Penne i Bevægelse. Harry Jacobsen har ved et grundigt Studium af Retsforhør, Aviser og Tidsskrifter, for hvilket omfattende Stof der er gjort Rede i udførlige Kildehenvisninger, samt støttet til den 85-aarige Ludvig Hansens Meddelelser formentlig sagt det sidste Ord i Sagen. Hans livfulde Fremstilling læses med spændt Interesse som et værdifuldt Bidrag til Oplysning om Strindbergs Mentalitet.

Saalænge Frøken Franckenaу levede, var hun Genstand for rørende Omsorg fra hendes Halvbroders Side, og viste han sig siden tro mod hendes Minde. Hendes Grav paa Rødovre Kirkegaard lod han hegne af Cementstøtter med et Jernkors paa Toppen, forbunden med en Jernlænke. I Baggrunden to Marmortavler, hvoraf den ene bærer hendes Navn, Fødsels- og Dødsdata samt Ordene: „Hun var den sidste af den ædle Slægt.“ Nederst ses hendes Vaaben. Den anden Tavle har Indskriften: T. L. Hansen – 15. Febr. 1859, . . . Plads aaben til Dødsangivelsen.

SLÆGTEN FRANCKENAU

Første Slægtled.

GEORG FRANCK VON FRANCKENAU (Forældre: Borger og Kirkefader Sebastian Franck og Barbara Winecke), f. 3. Maj 1643 i Naumburg a. d. Saale; 1662 Stud. i Jena, 1666 i Strassburg Dr. med., 1671 Professor med. i Heidelberg, anlagde den derværende Have, 1680 Prokansler, 1689 Prof. i Wittenberg og Livlæge hos Kurfyrst Johan Georg III af Sachsen, ophøjet 1692 i Rigsadelstanden, kom 1695 til Danmark, s. A. (10. Aug.) Raad og Livmedikus, Pfalzgreve, 1697 Justitsraad, behandlede Kong Christian V under hans

sidste Sygdom, Livlæge hos Kong Frederik IV til sin Død 4. Juni 1704 i Kbhvn. (Vor Frue). Gift 1° 22. Maj 1666 m. MARIE EUPHROSYNE CHEMNITZ DE STROMBERG (F: PHILIP CHRISTIAN CH. DE STR. og URSULA MÜLLER), f. 1665, † 11. Maj 1701 i Kbhvn. (Vor Frue); 2° 1702 m. ANNE CATHRINE WILDE.

Andet Slægtled.

1. MAGDALENE ELISABETH, f. 29. Juni 1667 i Strassburg, var gift 1704 med kejserlig Amtsforvalter i Hadeln JOHAN JANSEN.
2. GEORG FRIEDERICH, f. 28. Aug. 1669 i Strassburg; 1685 Stud. i Heidelberg, 1688 i Altorf, 1691 i Leyden, 1692 Lic. med. i Jena, 1693 Prof. etr. i Wittenberg, kom 1695 sammen med Faderen til Kbhvn., 1701 (5. Aug.) Prof. phil. et med. design., 1708 (28. April) Prof. ord., 1717-19 Universitetsrektor, 1726-28 Assessor i Højesteret, † 7. Maj 1732 i Kbhvn., bgr. 13. s. M. (Vor Frue), gift 1° 20. Sept. 1703 i Kbhvn. (Vor Frue) m. MARIA SYBILLA RODRIGUEZ (F: Professor i Sorø CARLOS R. og MARGRETHE SYBYLLE PEDERSDATTER), f. 1679 i Kbhvn., dbt. 16. April, † 10. Aug. 1704 smst.; 2° 27. Juni 1708 smst. m. SOPHIE AMALIE RUNGE (F: Overførster DANIEL R. og MARGRETHE ØLLEGAARD BRUHNS), f. 6. Marts 1690, † 1726 i Kbhvn., bgr. 14. Sept. (Vor Frue). - Børn: Tredje Slægtled.
3. MAGDALENE SALOME, f. 31. Maj 1673, † 16. Juli 1675.
4. EDUARD VILHELM, f. 25. Maj 1675, † 7. Aug. 1676.
5. MARGRETHE SOPHIE, f. 1. Nov. 1678, † 5. Aug. 1679.
6. GERHARD ERNST, f. 30. Juli 1676; 1698 (11. Juni) virk. Kancellisekretær ved Forhandlingerne i Pinneberg, 1700 i Spanien, 1720 (19. Okt.) Legationssekretær i Wien, 1733 (20. April) virk. Justitsraad, 1740 (7. Juni) Charge d'affaires i Wien (- 1742) atter 1743 (4. Nov.), † 21. Juli 1749 i Wien.

Tredje Slægtled.

Professor Georg Friederich Franck von Franckenaus Børn af andet Ægteskab med Sophie Amalie Runge:

1. MARIE MARGRETHE, f. 1709 i Kbhvn., dbt. 3. Juli, † 1712, bgr. 29. Juli.
2. EUPHROSYNE SYBILLE, f. 1710 i Kbhvn., dbt. 14. Aug., † 1711, bgr. 8. Dec.
3. GEORG DANIEL, f. 1712 i Kbhvn., dbt. 1. Juli, bgr. 3. Nov. s. A.
4. DANIEL FREDERIK, f. 1713 i Kbhvn., dbt. 22. Dec.
5. JOHAN ERNST, f. 20. Dec. 1715 i Kbhvn., dbt. 23. s. M.; 1735 Stud. fra Nykøbing p. F., 1737 cand. theol., 1743 Feltpræst, 1747 Præst i Esbønderup-Nøddebo, † 7. Okt. 1770 i Esbønderup, bgr. 13. Okt. Gift 2. Okt. 1748 m. MARIE MARGRETHE RUNGE (F: Præst i Udby-Ørslev CHRISTIAN PETER DANIELSEN R. og ANNE CATHRINE ANDERSDATTER), f. 1731, † 18. Jan. 1781 i Stenløse Degnebolig. - Søn: Fjerde Slægtled I.
6. GEORG PHILIP, f. 1717 i Kbhvn., dbt. 5. Juni, bgr. 4. Dec. s. A.
7. CONRAD, f. 1719 i Kbhvn., dbt. 29. Juni; 1741 Stud. fra Nykøbing p. F.,

- fik 1742 (20. Juli) Pas til Wien, 1744 Legationskancellist i Wien, 1751 (6. Febr.) Legationssekretær, s. A. (8. Marts) virk. Kancellisekretær, var 1750 og 1751 i Kbhvn., havde da opbrugt Arven efter Farbroderen, oprettede 8. Aug. 1753 Testamente i Wien og blev s. D. med Gesandens Tilladelse af Legationspræsten viet til, Enken ANNA MARIA KREMSREITER, hans Trolovede, der havde plejet ham i hans sidste Sygdom, og hvem han indsatte til sin Universalarving, dog skulde hans Brødre Johan Ernst og Frederik Christian dele hans Møbler i Kbhvn. i lige Dele. Døde 9. Aug., Dagen efter om Aftenen, af hydrophia pectorale. Enken vilde efter den Afdødes Raad rejse til Kbhvn. for der at ernære sig ved Broderier i Hvidt og Silke, hvori hun ansaas for at være dygtig.
8. MARGRETHE AMALIE, f. 1721 i Kbhvn., dbt. 11. Dec., † 1739 smst. „fra Kobbersmeden i Nygade“, bgr. 17. Febr. (Vor Frue).
9. FREDERIK CHRISTIAN, f. 22. Maj 1724 i Kbhvn., dbt. 24. s. M., som alle Søkende i Vor Frue K.; 1743 Stud., 1744 Baccalaureus, 1752 Informator, 1755 Pagehofmester, 1763 Toldinspektør i Kbhvn., s. A. Justitsraad, 1779 Etatsraad, † 1. Sept. 1784 i Kbhvn. (Vor Frue); „en streng, meget værdig Mand“. Gift 1° 21. Juni 1763 m. MAREN PAU (F: Renteskriver RASMUS P. og ANNE MARGRETHE HYLLING) f. 1734, † 20. Juli 1769 i Kbhvn., bgr. 24. s. M. (Vor Frue); 2° 11. Juli 1770 m. EDEL CATHRINE FALCH (F: Etatsraad, Raadmand ABRAHAM F. og ANNA ELISABETH SOELBERG), f. 19. Okt. 1744, † 16. Dec. 1829 i Kbhvn., bgr. i Vor Frue K. – Børn: Fjerde Slægtled II.

Fjerde Slægtled.

I.

*Sognepræst Johan Ernst Franck von Franckenaus Søn med
Marie Margrethe Runge:*

GEORG FREDERIK, f. 7. Dec. 1751, indskr. 1757 til de Friis'ske Legater, 1768 Stud. † 1771.

II.

*Etatsraad, Toldforvalter Frederik Christian Franck von Franckenaus
Børn af 1. Ægteskab med Maren Pau:*

1. RASMUS FREDERIK, f. 1764 i Kbhvn., dbt. 15. Okt., † 1765, bgr. 9. Maj (Vor Frue).
2. FREDERIK ERNST, f. 1765 i Kbhvn., dbt. 20. Dec., † 16. April 1819, Sekretær ved Vallø Stift.
3. RASMUS, f. 6. Jan. 1767 i Kbhvn., dbt. 9. s. M. (Nik. K.), 1784 Stud., 1794 med. Examen, 1795 Cand. ved Frederiks Hospital, 1795–97 udenlands, 1797 Dr. med., Distriktslæge i Kbhvn., 1799–1803 Landfysikus i Arendal, 1802 prakt. Læge i Kbhvn., 1810 Hospitalslæge i Slagelse, udgav 1801 den første danske Haandbog om den offentlige Sundhedspleje, Digter (Samlede Digte 1815), Oversætter af tyske Digte. Gift 30. Marts 1779 m.

VILHELMINE GIEDE (F: Forvalter ved Proviandgaarden CHRISTIAN G. og RAGNE ANGEL), f. 16. Dec. 1780 i Kbhvn., dbt. i Holmens K., † 9. Okt. 1825. – Børn: Femte Slægtled.

4. GEORG CONRAD, f. 1769 i Kbhvn., dbt. 13. Dec., bgr. 13. Juni 1770.

Af andet Ægteskab med Edel Cathrine Falch:

5. ANNA ELISABETH, f. 3. Maj 1771 i Kbhvn., dbt. 5. s. M. (Holm. K.), † 21. Dec. 1839 paa Broksø.
 6. MARIE AMALIE, f. 2. Juni 1772 i Kbhvn., † 17. Marts 1858 smst.; gift 15. Okt. 1798 m. Skibskaptajn ANDREAS JACOB BRØGER, f. Dec. 1756 i Tjølling i Norge, † 12. April 1833 i Kbhvn.
 7. FREDRIKKE CATHARINE, f. 31. Okt. 1773 i Kbhvn., dbt. 18. Nov. (Holm.), † 7. Aug. 1832; gift 2. Juni 1796 i Kbhvn. (Vor Frue) m. Oberst CARL LUDVIG VON POST til Broksø, f. 22. Dec. 1759 i Frogner, Lier, dbt. 30. Dec., † 30. Jan. 1845.

Femte Slægtled.

Distriktslæge Rasmus Franck von Franckenaus Børn med Wilhelmine Giede:

1. CHRISTIANE FREDRIKKE ERASMINE, f. 1800 i Arendal, † 7. Dec. 1816 i Kbhvn (Vor Frue).
 2. FREDERIK CHRISTIAN, f. 23. Febr. 1801 (Holm. K.), † 15. Apr. s. A.
 3. MARIE AMALIE, f. 21. April 1802 i Kbhvn., † 15. Marts 1830 smst. (Vor Frue).
 4. FREDRIKKE EMILIE, f. 4. April 1809, † 14. Maj 1824 i Kbhvn. (Vor Frue).
 5. NIELS CHRISTIAN FREDERIK, f. 24. Juni 1814 i Slagelse, † 4. April 1878 paa Skovlyst ved Lyngby; gift 14. Nov. 1843 i Gentoft (Trin.) m. LOUISE BILDSØE, f. 11. Juni 1810 i Kbhvn., † 17. Maj 1884 smst. – Datter: Sjette Slægtled.

Sjette Slægtled.

Niels Christian Frederik Franck von Franckenaus Datter med Louise Bildsøe:

- LOUISE ANNINE FRANCKINE, f. 7. April 1848 i Kbhvn., † 20. Febr. 1922, bgr. paa Rødovre Kirkegaard.

Henvisninger: *Første Slægtled.* Stamrække i Reventlowske Pap. VIII, T. 84–86, Louis Bobé: G. F. v. Franckenu (Naumburger Sonntagsblatt 1889, Nr. 38). Universitetets Ligprogram 1704. Rejsepas hertil fra Wittenberg, dat. 27. April 1695 (Patenten 1695, f. 114). Ph. T. 9 III, 97, 112; IV 146. Laur. Nielsen, Registrant o. Breve fra og til Danske i udenl. Biblioteker, 1934, 71 f. Gl. kgl. Saml. 4to 3022. – *Andet Slægtled.* Johan Jansen: Rentek. Res. 18994. – GEORG FRIEDERICH: Ph. T. 6 V 77. 7 V 163. GERHARD ERNST: Patenten 1698, f. 11. Ph. T. 4 IV 99 f. Mskr. E donatione variorum 4to 119–20. – *Tredje Slægtled.* Johan Ernst: Adr. Avisen 1781. – CONRAD: Geheimereg. 1732, 172,

193; 1753, Nr. 229. — FREDERIK CHRISTIAN: Ph. T. 4 IV 136; 8 R VI 140, 105. — FREDERIK ERNST: Forsegingsprot. 1819 (Landsark.). Nat. Tidende 1944, 16. Marts (Mogens Knudsen); 1945, 1. Juni (Jac. Paludan); Politiken 1945, 28. Juni (C. J. Elmquist) If. Folketællingen fra 1890 boede paa Skovlyst Louise Frankenau, 41 Aar, Anders Månsen, 65 Aar, Christiane Hansen, 57 Aar og Sønerne William Thorvald Hansen, 23 Aar, og Charles Peter Hansen, 16 Aar.

L. B.

FAMILIEN CLAUDIUS

I Jyske Registre Bd. 25 Fol. 361 findes følgende, som giver nye Oplysninger om PETER CLAUSSEN, Sognepræst til Eltang og Vilstrup Menigheder:

Hr. PEDER EMMERLØV, Sognepræst til Eltang og Vilstrup, Confirmation paa hans Forskrivelse til BIRGITTE LINTRUP.

At som Gud ikke haver givet mig nogen Livsarving . . . da skal min Salig Hustrus Sønnedatter, Jomfru Birgitte Lintrup, være min eneste og rette Arving, . . . og hun til min Salig Broder Hr. HANS CLAUSEN, fordem Sognepræst til Skatz Menighed, hans efterladte tvende Døtre ANNA og AGATHE, som mine mest nødtørftige blods Arvinger til en Kiendelse har betalt 100 RdL., siger Et Hundrede Slettedaler, nemlig til enhver 50, hvormed samtlige mine Arvinger uden al videre præntion eller Arvenydelse efter mig skal være fornøjede . . . saa haver jeg hermed denomineret hendes kære Fader . . . mag. SØREN LINTRUP S. S. Theologiæ Professor Regius Extraordinarius og Assessor udi Consistorio til at exsequere det Testamente . . . end skulde bemeldte Birgitta Lintrup uden Ægteskab og Livsarving ved Døden afgaa før end jeg, saa vil jeg hermed have velbemeldte hendes gode Fader velædle Professor Lintrup som min Salig Kiærestes eneste Søn, til min eneste og rette Arving i hendes Sted bestillet, men skulde Guds Forsyn og uransagelige Raad mig til Trøst og Hjælp i min Alderdom foraarsage Forandring til nyt Ægteskab, da skal, førend sligt sker, velbemeldte Jomfru Birgitte Lintrup eller om hun maatte være ved Døden afgang, hendes Elskelige Fader udredes og meddeles 100 Rigsdaler . . .

Stenderup Præstegaard, den 31. Januarii Anno 1718.

P. CLAUSSEN EMMERLØF.

I Tønder Amtsregnskab 1735 Bil. Nr. 15 meddeles, at Præsten Claudius i Hjerpsted fik Tilladelse til Hjemmevielse med CICILIA BAHNSEN.

DANCHEL

Hr. Grosserer Alfred Larsen har velvilligst oplyst, at den i Hr. Poul Danchels Optegnelser (11. R. VI, 35) nævnte Ridefoged PEDER MORTENSEN (ved Halsted Kloster) formentlig er identisk med Borgeren i Nakskov af